

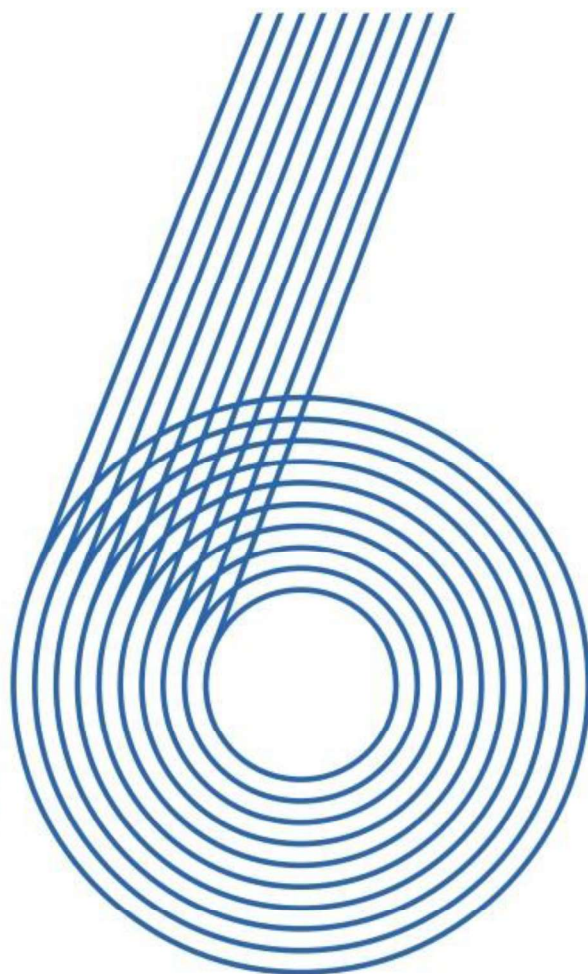
CUMIEIRA

Cadernos de investigación da nova Filoloxía Galega

Departamento de Filoloxía Galega e Latina

Vol. 6 - 2021

Xosé A. Fernández Salgado (ed.)

CUMIEIRA

*Cadernos de investigación
da nova Filoloxía Galega*

Vol. 6 – 2021

Xosé A. Fernández Salgado (ed.)

Departamento de Filoloxía Galega e Latina

UNIVERSIDADE DE VIGO

Cumieira : Cadernos de investigación da nova Filoloxía Galega. Vol. 6 / Xosé A. Fernández Salgado (ed.). -- Vigo: Universidade de Vigo, Departamento de Filoloxía Galega e Latina, 2021

162 p.; 24 cm

D.L. VG 609-2021

ISBN 978-84-8158-911-5

1. Filoloxía Galega. I. Fernández Salgado, Xosé Antonio, ed. lit. II. Universidade de Vigo, Departamento de Filoloxía Galega e Latina, ed.

© Departamento de Filoloxía Galega e Latina (Universidade de Vigo)

© Abraham Castro García, Ángela Otero Fontán, Nuria Bouzas Antas, Fernando Groba Bouza e Antonio Martín Piñero

© Xosé A. Fernández Salgado (ed.)

Revisión científica do volume 6:

Anxo Angueira (UVigo), Xosé-Henrique Costas (UVigo), Alexandre Rodríguez Guerra (UVigo) e Xosé A. Fernández Salgado (UVigo)

Maquetación: Xosé A. Fernández Salgado

Deseño da portada: Tania Sueiro (Área de Imaxe da Universidade de Vigo)

Edición:

Departamento de Filoloxía Galega e Latina da Universidade de Vigo
Facultade de Filoloxía e Tradución
Campus das Lagoas-Marcosende - 36310 Vigo

Impresión: Tórculo Comunicación Gráfica, S.A.

Dep. Legal: 609-2021

ISBN: 978-84-8158-911-5

CUMIEIRA. Cadernos de investigación da nova Filoloxía Galega aparece recollida na base de datos DIALNET, en BILEGA, no *Catálogo Italiano dei Periodici* ACNP (Università di Bologna), en *Linguistic Bibliography* e Brillonline de BRILL.

Índice / Index

- 9 Limiar /
 Introduction
- 11 ABRAHAM CASTRO GARCÍA
 Análise materialista de *Retorno a Tagen Ata* (1971) /
 Materialist analysis of Retorno a Tagen Ata (1971)
- 37 ÁNGELA OTERO FONTÁN
 Estudo lingüístico dos alcumes da parroquia de Darbo (Cangas do Morrazo) /
 Linguistic study of nicknames from the parish of Darbo (Cangas do Morrazo)
- 75 NURIA BOUZAS ANTAS
 Aguafuertes gallegas, unha mirada da paisaxe allea á construción cultural galega /
 Aguafuertes gallegas, an outsider's perspective to the Galician landscape
- 97 FERNANDO GROBA BOUZA
 Aproximación xeolingüística ao léxico raiano galego-portugués a través do
 xénero documental /
 *Geolinguistic approach to the Galician-Portuguese frontier lexicon through the
 documentary genre*
- 125 ANTONIO MARTÍN PIÑERO
 Sobre a alternancia nas locucións preposicionais con *base* e *respecto*. Estudo
 contrastivo galego-español. /
 *On the alternation in prepositional locutions with base and respecto. A Galician-
 Spanish contrastive study*
- 157 Autoras e autores de *Cumieira*, vol. 6 /
 Cumieira's authors
- 159 Normas para o envío de orixinais /
 Manuscript submissions guidelines. Information for authors

SOBRE A ALTERNANCIA NAS LOCUCIÓNS PREPOSICIONAIS CON *BASE* E *RESPECTO*. ESTUDO CONTRASTIVO GALEGO-ESPAÑOL

*On the alternation in prepositional locutions with base and
respecto. A Galician-Spanish contrastive study*

Antonio Martín Piñero

Universidade de Vigo
antonio3bhe@gmail.com

Resumo: Este artigo aborda a alternancia de preposicións que se dá, en galego e en español, nas locucións preposicionais construídas con *base* e *respecto*. Esa variación, observada en senllos corpus, non só se describe senón que se explica seguindo modelos discursivos e cognitivos (de forma aproximada). O obxectivo é, por tanto, comprobar de maneira contrastiva que preposicións teñen maior ou menor rendibilidade nestas locucións e os motivos pragmáticos que iso poida ter. A alternancia das preposicións nestas linguas —aínda cando existen modelos xa establecidos polas academias da lingua— é abundante e dun grande interese descritivo, dado todo o que implica elixir unha ou outra opción dentro dese paradigma de unidades gramaticais.

Palabras chave: gramática descritiva, locucións preposicionais, lingüística contrastiva, enfoque explicativo.

Abstract: This article deals with the alternation of prepositions in Galician and Spanish in prepositional locutions constructed with *base* and *respect*. This variation, which is present in both corpora, is not only described but also explained according to discourse and cognitive models. The aim is, therefore, to check, in a contrastive way, which prepositions are more or less profitable in these locutions and the pragmatic reasons that this may have. The alternation of prepositions in these languages, even though there are models already established by the respective language academies, is abundant and of great descriptive interest, given all that is involved in choosing one or the other option within this paradigm of grammatical units.

Keywords: descriptive grammar, prepositional locutions, contrastive linguistics, explanatory approach.

1. Introducción¹

A norma, nunha lingua, é un construto artificial que vén referendar unha sorte de convenio tácito establecido entre os falantes: o que a maioría usa, emprega, entende como correcto é a norma. Son moitos os esforzos que tradicionalmente se fixeron desde o prescritivismo para frear a alternancia e o cambio, para retardar a evolución dun feito natural e propio do sistema lingüístico como é a variación; estes esforzos, en maior ou menor grao dependendo da actitude que se teña fronte á institución reguladora, foron en balde, xa que, como dicía Andrés Bello, a máis alta autoridade lingüística son os falantes.

Dada esta tendencia natural a expandir os contextos de uso e as posibilidades combinatorias dos elementos paradigmáticos no discurso, pódense evidenciar e evidéncianse unha serie de alternancias como as que aquí se tratan. En sintaxe é habitual que, en función da localización xeográfica, sociocultural ou de situación comunicativa, o falante empregue unha ou outra combinación —xeralmente aceptada polo conxunto social, xa que, de non ser así, causaría estrañeza ou rexeitamento—. Para este estudo, obsérvase unha alternancia entre preposicións, que se dá ao redor de dous núcleos: *base* e *respecto*. Aínda que se pode abordar desde unha perspectiva meramente sintáctica, aquí achegárase un enfoque semántico-cognitivo: darase unha explicación á alternancia preposicional máis aló da posibilidade de combinación e conmutación de distintos elementos nun contexto determinado. Desta maneira, avánzase desde un modelo descritivo a un explicativo, que se detallará a continuación no marco teórico. Este artigo é, en calquera caso, unha aproximación á cuestión.

Esta é unha investigación que parte da observación da realidade, de como os falantes, de maneira consciente ou non, alternan estruturas na súa fala espontánea e escrita. Tomando como punto de partida esa experiencia, acudiuse a senllos corpus de español e galego na busca da devandita alternancia entre locucións preposicionais que, neste caso, actuasen como elementos discursivos cun perfil determinado, que tamén se expoñerá nas epígrafes seguintes.

Por tanto, o obxectivo deste artigo non é outro que dar conta da alternancia sintáctica entre estas bases nominais e achegar unha explicación, como punto de partida de futuras investigacións, a esa variación.

¹ O que neste artigo se expón é froito de catro anos de aprendizaxe cursando o Grado en español: Lengua y Literatura na Universidade de La Laguna e mais un ano de Máster en Lingüística Aplicada na Universidade de Vigo. Quede aquí o meu agradecemento a todo o profesorado.

2. Marco teórico

Como se apuntou na introdución, neste artigo hai interese non só por observar e describir o cambio e variación que se dá nestas locucións, os seus contextos e a súa diferenza entre ambas as linguas, senón tamén por achegarse á cuestión desde un enfoque semántico, cognitivo, que se apoie nas teorías descritivistas e forneza unha explicación a ese cambio. Non falamos só dun cambio como elemento textual, de onde se sitúa, senón dun cambio na forma en que a preposición complementa e amplía a matriz semántica de toda a cláusula: *sobre a base de*, por exemplo, sitúa á base, por unha banda, no polo positivo dun punto de referencia disposto de forma vertical (Morera: 1999)² e, por outra, cun matiz semántico nocional de pertenza. Con todo, *en base a* presenta esa mesma palabra como unha situación de localización absoluta (Morera: 1999) e como un movemento de aproximación a un punto determinado. Partimos de que todo cambio na forma implica un cambio no significado, e así se pode asumir e asumimos que o primeiro caso é unha expresión moito menos certa, que non se sitúa plenamente na realidade discursiva, senón sobre ela —é dicir, sen contacto coa ‘superficie’—, e como un feito máis ou menos accidental que depende do contexto.

Pola súa parte, o segundo caso si presenta este marcador discursivo e o argumento que introduce como totalmente apoiado na realidade e cun destino final que chega a esta de xeito seguro, xa sen incerteza. Así, a elección entre estas dúas formas, máis aló do valor e razón do texto, pode acharse na intención ou vontade de compromiso coa mensaxe que tivese o emisor, sexa este absolutamente consciente diso ou non, posto que son eleccións que se fan nun paradigma amplo en apenas un segundo. Esta teoría sobre o español (Morera: 1999), aínda que se centre na devandita lingua, pode extrapolarse ao galego, pois a diferenza de usos e de descrición gramatical da súa base semántica en materia preposicional non dista moito.

De maneira similar sucede con *respecto*: se comparamos as locucións *con respecto a* e *ao respecto de*, temos, no primeiro caso, unha relación positivamente concomitante que se dirixe a un punto final, unha certeza —sitúase á beira do exposto e en dirección directa cara a iso—; mentres que a segunda combinación expresa, primeiro, o movemento de aproximación e, segundo, unha circunstancia espacial de pertenza (Morera: 1999), polo que o discurso —argumento— introducido non se

² Trátase de anotacións da súa obra *Apuntes para una gramática del español de base semántica* (1999-2000), expostas no «Curso sobre Gramática Descriptiva de Base Semántica del Español: Morfología y Sintaxis» na Universidade de La Laguna (2017-2018). Por ese motivo, cítanse sen páxina.

entende establecido xunto, senón en constante movemento. Isto non indica, necesariamente, maior incerteza, pero si unha distinta vía de relacionarse o emisor coa súa mensaxe, de expresar a súa situación cara a este.

Mais non só a elección paradigmática das preposicións se establece por cuestións de inferencia cognitiva, senón tamén, dentro dun rexistro (semi)formal, por presión da norma. Para o galego, a Real Academia Galega (RAG) propón como *preferibles* as formas «Ao respecto» e «A respecto de», xa que refire a estas ao resto de combinacións que recolle; e, para *base*, a pesar de non achegar directamente un exemplo ou recomendación, emprega a locución «Sobre a base de» no seu Dicionario en liña (RAG 2021: s.vv. *respecto* e *base*, respectivamente). Para o español, a Real Academia Española (RAE), sinala como preferentes para *respecto* e *base*, respectivamente: «con respecto a», «con respecto de», seguidas de «respecto a», «respecto de»; «sobre a base de», «con base en», e recomenda evitar o uso de «en base a» (RAE 2021: s.vv. *respecto* e *base*, respectivamente). Visto isto, e dado o apego que existe no plano de expresión culto pola norma académica, pódese supoñer que no devandito rexistro se empregarán estas formas recomendadas.

Compararanse as dúas linguas porque, aínda que a diferenza de vontade comunicativa depende da persoa, do que queira expresar, esta elección non se pode dar se o paradigma e a conmutación combinatoria dunha lingua concreta non o permiten: en español, por exemplo, non pode combinarse a forma *respecto* coa preposición *ante*, **ante respecto de*, porque socialmente non se deu. Do mesmo xeito, en galego, tampouco se pode esperar unha combinación do tipo **por base en* —así se poderían enumerar exemplos para a gran maioría de preposicións de ambas as linguas—. O que pretende a comparación é observar que padrón ou tendencia son os que predominan en cada sistema, sobre a base dos corpus consultados.

Finalmente, cómpre chamar a atención sobre o feito de que non todos os exemplos son válidos na práctica, xa que o que aquí se busca son marcadores discursivos cun sentido nocional, que expresen idea, vontade, pensamento, aínda que logo se oriente de xeito espacial ou de pertenza. Non se admiten a estudo construcións que expresen sentidos físicos, aínda que sexan propios da palabra nuclear, como «sobre a base de terra batida crecen mellor as plantas». O referido ás eleccións de exemplos válidos para a análise discútase a continuación.

3. Metodoloxía e corpus

Para este estudo, unha vez advertida na contorna unha posible variación discursiva, realizouse unha procura de cada un dos núcleos nominais das locucións preposicionais. Así, para o caso do español, fixéronse dúas procuras en *SketchEngine*, no corpus *SpanishWeb2018*, dos exemplos en contexto dos lemas *base* e *respecto*; e, para o galego, unha procura homónima no corpus TILG. Nas devanditas buscas non se engadiu ningunha preposición concreta, senón que se consultou unicamente o lema e fóronse seleccionando os exemplos pertinentes.

Aínda que para o *SketchEngine*, entre todos os resultados, puido especificarse unha mostra aleatoria, que evitase seguir un padrón determinado, no que se refire ao TILG a procura reduciuse a unha orde por ano. Isto supón o inconveniente de ter varios exemplos do mesmo autor; pero, por outra banda, dada a extensión da mostra (80 exemplos, 20 para cada caso), hai distintos autores representados e incluso se atopou variación dentro do mesmo. Ademais, en xeral, como xa se apuntou, non é esperable unha variación preposicional máis aló de dúas ou tres unidades conmutables, polo que o interesante é tamén estudar o contexto e vontade en cada caso. Finalmente, no que atinxe á clasificación dos verbos, acudiuse á ferramenta de ADESSE.

Estes foron os parámetros medidos en cada exemplo:

- Localización (autor(a), obra, ano, medio, canle).
- Rexistro do exemplo (se é (semi)formal ou (semi)informal).
- Contexto dereito (a palabra ou conxunto da palabras á dereita da locución).
- Tipo de palabra nuclear dereita (a nocionalmente ligada á locución).
- Contexto esquerdo.
- Tipo de palabra nuclear esquerda.
- Preposición dereita.
- Preposición esquerda.
- Posición da locución respecto ao verbo (anteposta ou posposta).
- Tipo de proceso verbal (clasificación ADESSE).
- Relación co verbo: se é non argumental.
- Pausa discursiva? (antes ou despois da locución).
- Tras a locución hai información nova?

Estes parámetros pretenden medir tanto relacións sintácticas, de colocación, como nocionais (con que elemento está máis estreitamente ligada a locución). En ocasións resulta difícil delimitar e designar estes elementos, dada a falta de contexto que presentan algúns dos exemplos extraídos. Outro inconveniente, xa referido á elección de exemplos, é que non en todos se establece unha relación nocional, especialmente no caso de *base*, que é empregada en moitas ocasións como un punto de referencia espacial («sobre a base dunha terra fértil crecen mellor as plantas») e mesmo como un lugar físico («a base das operacións» / «a placa base»), o cal levaba a descartar moitos exemplos e a expandir a procura. Tamén no galego se deu o problema da coincidencia de significante entre *respecto*, ‘cortesía, favor cara a alguén’ e o *respecto* que ocupa a locución preposicional. Todos foron, en calquera caso, inconvenientes á hora de seguir buscando, pero non se atoparon problemas durante esta investigación.

Foron un total de 80 exemplos, 20 para cada grupo. Os resultados, dado o seu carácter escrito, móvense entre a semiinformalidade e a (semi)formalidade, aínda que de cando en vez se deu un rexistro informal. Polo demais, son exemplos posteriores ao ano 2000, recollidos tanto de libros (para o galego) como da web (para o español), e con autoría de distinto xénero e idade (factores que non se terán en conta, xa que para o español non hai constancia disto).

Unha vez vistas as características xerais da mostra e a metodoloxía, pasaremos á análise dos datos. Posto que se trata dunha mostra extensa, lanzarase unha serie de táboas-resumo dos datos que permitan unha análise clara destes.

4. Análise dos resultados

A continuación expoñeranse o gráficos-resumo³ da análise aplicada a cada un dos oitenta exemplos que compoñen esta mostra. Partirase das gráficas para ir explicando o obtido e, finalmente, facer as consideracións oportunas para a interpretación.

Os resultados analizaranse, primeiro, dentro de cada lingua e, logo, como contraste entre ambas. Existen catro grupos: locucións formadas con *base* en español, locucións formadas con *respecto* en español, locucións formadas con *base* en galego e locucións formadas con *respecto* en galego⁴.

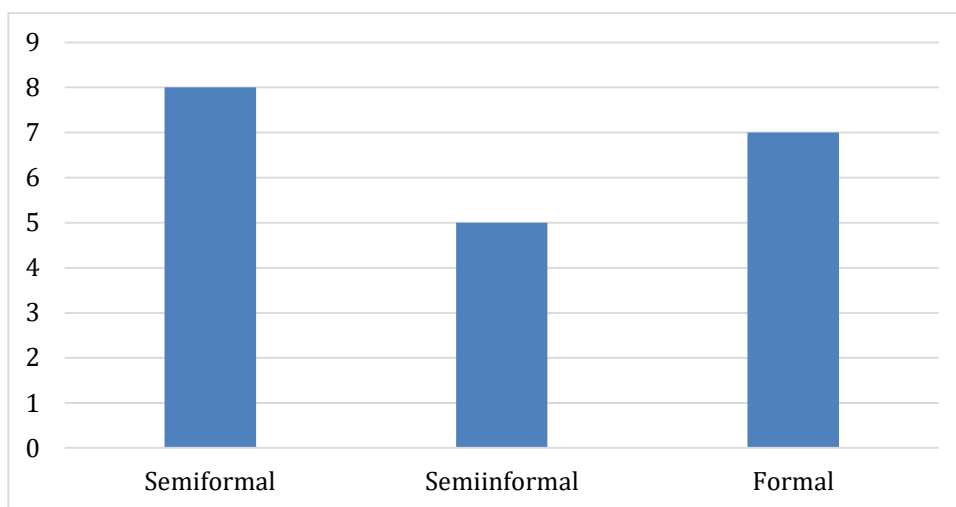
³ Elaboráronse usando a ferramenta estatística *Jamovi*.

⁴ Os exemplos nomearanse co número do apartado correspondente ao núcleo e á lingua (que figura no corpus) máis a letra que se lle asignou; por exemplo, 1.1. h; 1.2. b; 2.1. s; 2.2. j.

4.1. *Base*

4.1.1. *Español*

Neste grupo, como xa se sinalou, recorreuse á ferramenta de procura en corpus *SketchEngine*. Dunha mostra aleatoria de 200 contextos, os 20 exemplos válidos para este estudo obtivéronse tras consultar 155 deles. Estes son os datos que lanzou esta sección da mostra.

Gráfica 1. Rexistro do exemplo (BE)⁵.

Este primeiro gráfico mostra a tendencia para o español dos usos de *base* en relación co rexistro, de máis a menos formal. Non se obtivo ningún exemplo claramente informal; máis ao contrario, todos se moveron na liña da formalidade discursiva, coas características que iso implica (máis apego á norma, máis coidado na escritura etc.). Exprésase aquí, en calquera caso, o dado en todos os usos con *base* como núcleo; a alternancia preposicional verase en representacións seguintes, que é onde verdadeiramente se amosa ese apego ou non á norma académica.

Canto aos contextos dereito e esquerdo, as Táboas 1 e 3 dan conta da súa variación, e as táboas 2 e 4 da variación do seu núcleo nocional⁶:

⁵ BE = Base, español; o mesmo para Respecto (R) e Galego (G).

⁶ Este é a palabra coa que está nocionalmente relacionada a locución, non necesariamente a máis próxima no texto.

Contexto dereito (BE)			
Niveis	Casos	Frecuencias (%)	Frecuencias acumuladas (%)
Oración	7	35.0 %	35.0 %
Nome común	13	65.0 %	100 %

Táboa 1. Contexto dereito (BE).

Tipo de palabra nuclear dereita (BE)			
Niveis	Casos	Frecuencias (%)	Frecuencias acumuladas (%)
Verbos	3	15.0 %	15.0 %
Nome común	16	80.0 %	95.0 %
Nome propio	1	5.0 %	100 %

Táboa 2. Palabra nuclear dereita (BE).

Contexto esquerdo (BE)			
Niveis	Casos	Frecuencias (%)	Frecuencias acumuladas (%)
Oración	15	75.0 %	75.0 %
Texto	2	10.0 %	85.0 %
Nome común	2	10.0%	95.0%
Nexo	1	5.0 %	100 %

Táboa 3. Contexto esquerdo (BE).

Tipo de palabra nuclear esquerda (BE)			
Niveis	Casos	Frecuencias (%)	Frecuencias acumuladas (%)
Verbo	14	70.0 %	70.0 %
Complexo	2	10.0 %	80.0 %
Nome común	3	15.0 %	95.0 %
Nexo	1	5.0 %	100 %

Táboa 4. Palabra nuclear esquerda (BE).

Nestas táboas pódese observar como se comporta o que rodea a locución, o tipo de palabra que tende a aparecer nas marxes da locución. Isto é importante, xa que as locucións empregadas como elemento discursivo necesitan dun contexto determinado para aparecer nun texto e, como norma xeral, debe ter coherencia o elemento que lle segue. No contexto dereito —tras a locución—, apréciase que hai maior concorrencia de nomes comúns (65%), como no seguinte exemplo⁷: (1.1. h): «[...] que tiene como función "re-producirlo" en la lengua meta, deberá decidir respecto de la traducción, por un lado, EN BASE A *su propio criterio profesional*⁸ y, por otro [...]», sendo por tanto o nome común o núcleo máis habitual para este contexto (80%) (ídem 1.1. h). Pola súa banda, no contexto esquerdo existe maior liberdade combinatoria, xa que se trata do contexto que dá pé á locución e depende, á súa vez, do resto do texto. Así, hai exemplos dun contexto oracional (75%), de nome común (10%), que reside nun nexo (5%), e do texto (10%) propiamente dito. Con *texto*, referímonos, xeralmente, a que non hai unha construción claramente relacionada coa locución, tanto para este caso de *base* como para *respecto*, e en ambas as linguas, senón que a antecede unha pausa discursiva longa (punto), unha cadea de elementos ou falta información no corpus sobre ese antecedente. No caso do nexo adoita tratarse doutro marcador textual que serve de apoio ou pausa discursiva leve para introducir a locución, coma en:

(1.1.d): «[...] de GEI. Los pasos que se podrían adoptar, siempre respetando la matriz energética de cada país latinoamericano, y EN BASE A *sus economías serían relacionadas a*: una participación mínima de entre 20-35% de energías renovables en la [...]».

Vese, ademais, un contexto dereito oracional. No caso de *texto*, o núcleo é *complejo* porque non hai unha soa palabra de referencia.

Pasemos xa ao principal obxectivo deste traballo: a alternancia preposicional nestas locucións. Primeiro veremos a combinatoria á esquerda e dereita do núcleo. As preposicións dadas nestes casos son as máis ou menos esperables: *sobre*, *con*, *en*, *de*, *a*, tendo en conta, ademais, as restricións da súa combinatoria. Lembremos que a primeira *recomendación* da RAE era cara ao uso de «sobre a base de» e que, de feito, sinala que é «preferible evitar el uso de *en base a*». Os datos, con todo, son moi reveladores: *en* concentra o 50% dos exemplos, fronte ao 25% de *sobre*, o 20% de *con* e un 5% para *de*. A presión normativa, aínda que se trataba de textos con tendencia á formalidade, non sería aquí un factor que inclinase a balanza cara a un ou outro lado. No lado dereito, consecuentemente, a maior porcentaxe é para *a* (50%), logo *de* (30%)

⁷ Todos os exemplos extraídos son [sic].

⁸ Cursiva engadida para destacar o elemento correspondente.

e por último *en* (20%). Comprobemos nos seguintes exemplos (1.1.i; 1.1. m; 1.1. n; 1.1.ou) se, como se apuntaba no marco teórico, pode percibirse un cambio nocional dado o cambio formal.

(1.1.i) «[...] se pueda. Así nos va en este país. Juan, Buenos Aires Cuando me toca pronunciarme sobre la pena de muerte, no lo hago EN BASE A mi cercanía personal al asesino o a la víctima. Me posiciono en contra por razones éticas, morales y socio-políticas, [...]».

A preposición máis importante é a esquerda, xa que establece a relación en primeiro lugar da locución co texto, é a que o sitúa nun ou outro estado. *En* presenta unha «situación de ubicación absoluta» (Morera: 1999), o cal é o máis apropiado para o sentido que ten o texto: o falante tense que posicionar, situar nun punto concreto, aínda que sexa de forma nocional, «me posiciono», e fala desde unha situación concreta, «mi cercanía», e non simplemente dunha localización imaxinaria. Comprobemos, doutra banda, o que sucede ao alternar *en* por *sobre* no seguinte exemplo:

(1.1.m) «[...] extravertido: Este tipo se da más frecuentemente en los hombres, es un individuo que elabora sus teorías SOBRE LA BASE DE datos objetivos, obtenidos por medio de la percepción sensorial o extraídos de la cultura; la emoción y otros [...]».

Aquí, a preposición indica unha «situación de ubicación relativa [non absoluta, como *en*] en el polo positivo de un punto de referencia dispuesto de forma vertical» (Morera: 1999), unha definición que concorda co sentido dubitativo do texto, case despectivo: «este tipo se da [...] es un individuo que [...]», e fai referencia a «teorías». Estamos, por tanto, no que atingue ás suposicións, as ideas, o que non se sitúa na realidade, senón sobre ela, sen contacto coa súa superficie porque aínda non foi concretado.

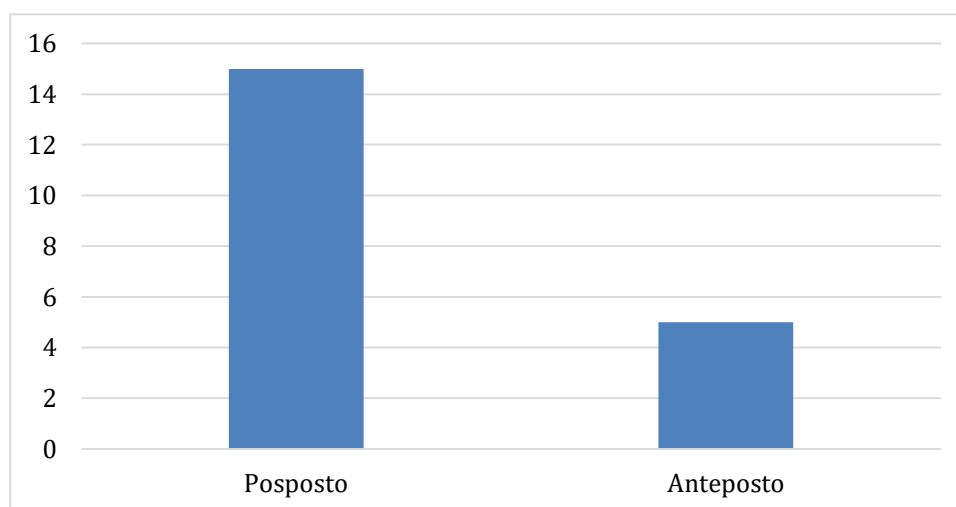
(1.1.n) «[...] religión sin números no hablo. Todas las empresas tienen que cumplir la legalidad. Efectivamente, pero partamos DE LA BASE DE que el Estado Catalán que se cree de la nada va a ser ilegal. Ergo todo tu razonamiento cae cual castillo de naipes. Keep [...]».

Para o exemplo anterior temos *de*, un «movimiento de alejamiento visto desde el origen» (Morera: 1999), xa que, como indica o verbo «partamos», o falante expresa unha situación en movemento e non un punto estático do discurso, o cal pode deberse a que se fala de algo pasado, xa sabido, unha base asentada xa hai tempo; por iso se ve «desde a orixe».

(1.1.o) «[...] a su fin y quienes ahora ostentan el cargo, lo hacen en medio de la ilegalidad, son unos usurpadores realmente". CON BASE EN estas condiciones, la actual dirigencia sindical usurpa funciones. De hecho hasta el momento tampoco ha informado [...]».

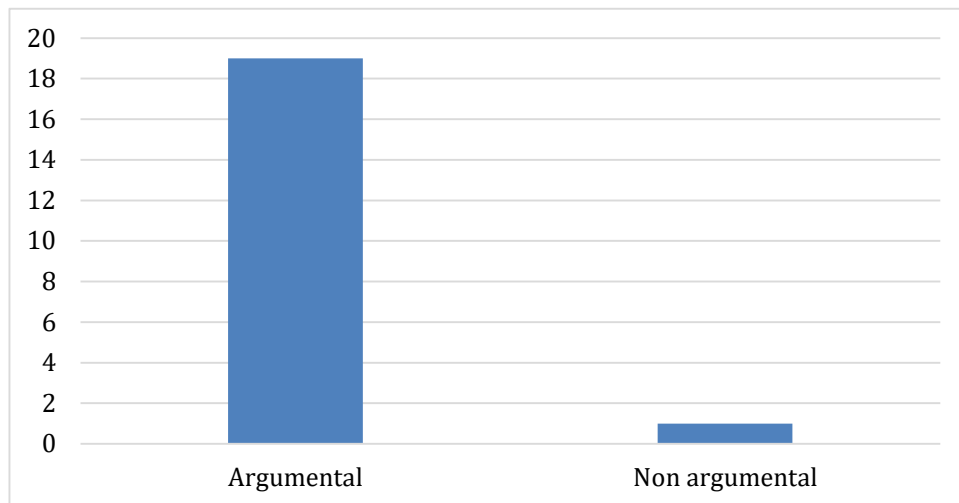
Neste caso, a preposición *con* defínese como «situación de acompañamento positivo respecto dun punto de referencia» (Morera: 2000) e, entre os seus moitos matices conceptuais, aquí téguese da significación de posesión nun sentido conceptual de confianza: xa que existe a confianza que dan «estas condicións, a actual dirixencia sindical usurpa funcións». Pódese entender, mesmo, cun matiz de instrumento: «*usando* estas condicións...». Estas eleccións non parten dun coñecemento activo da teoría descritiva, senón que esta teoría parte, precisamente, das devanditas eleccións, da súa recompilación: o falante límitase a facer unha selección inconsciente do que máis frecuentemente concorre nun ou outro contexto. Nos demais exemplos do corpus tamén se poden observar estes matices, pero elixíronse os máis claros a modo de ilustración. Continuemos cos demais parámetros medidos.

Na Gráfica 2 móstrase a posición da locución con respecto do verbo: se esta se deu anteposta (25%) ou posposta (75%). O verbo que se toma de referencia é o nocionalmente máis próximo á locución, ben porque depende directamente dela, («[...] SOBRE LA BASE DE *adaptarse* a los "requerimientos de la organización productiva" [...]», ej. 1.1.f), ben porque rexe a súa aparición («[...]la única duda *es EN BASE A* si [...]», ej. 1.1.a).

Gráfica 2. Posición da locución (BE).

Por outra banda, a Gráfica 3 lanza os resultados para a relación co verbo: se é argumental (e depende directamente del) ou se non o é (e enténdese con certa independencia semántica). Hai exemplos nos que, malia se dar un verbo central que se toma como referencia para situar a locución, este elíxese porque non hai outro co que comparala, sendo, por tanto, non argumental. Un 95% dos verbos foron argumentais.

Gráfica 3. Relación co verbo (BE).

Aínda que este estudo se centre na combinatoria sintáctica e semántica preposicional, é moi interesante poder aproximarse á estrutura dos textos ao redor dos distintos marcadores textuais, segundo a súa natureza, e como isto pode variar en dúas linguas próximas coma o español e o galego; e, máis aínda, como un cambio do núcleo da construción pode tamén producir alteracións nesa disposición textual. Agora, coa axuda de ADESSE, veremos que tipo semántico tiñan os verbos nestes exemplos e se predominou algún (Táboa 5). Tras iso verase se a locución foi introducida por unha pausa discursiva e se antecedeu a información nova no texto (Gráficas 4 e 5).

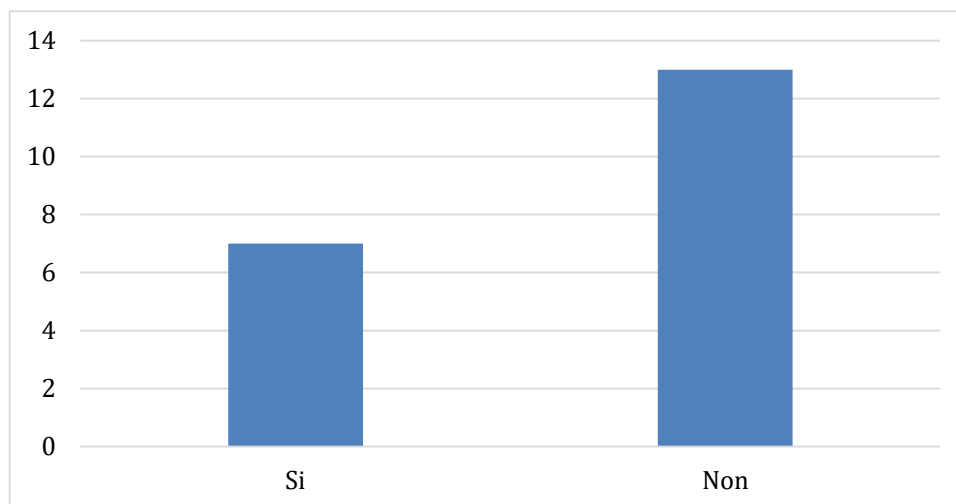
No que ao tipo de proceso verbal respecta, non parece que haxa ningunha tendencia significativa cara a un caso concreto. Si se dá, con todo, unha inclinación perceptible cara a verbos de pensamento, abstractos (atribución, relación, sensación, indución, coñecemento, orientación) e de movemento, físico ou nocional (cambio, adquisición, usurpación), un feito que se podería relacionar coa natureza da preposición correspondente. Pódese facer, por tanto, unha división por grupos de verbos:

- (1) adquisición, atribución, relación e propiedade;
- (2) cambio, desprazamento, creación e orientación;
- (3) causación, indución;
- (4) comunicación e comunicación + competición;
- (5) coñecemento e sensación; e
- (6) usurpación, sen grupo.

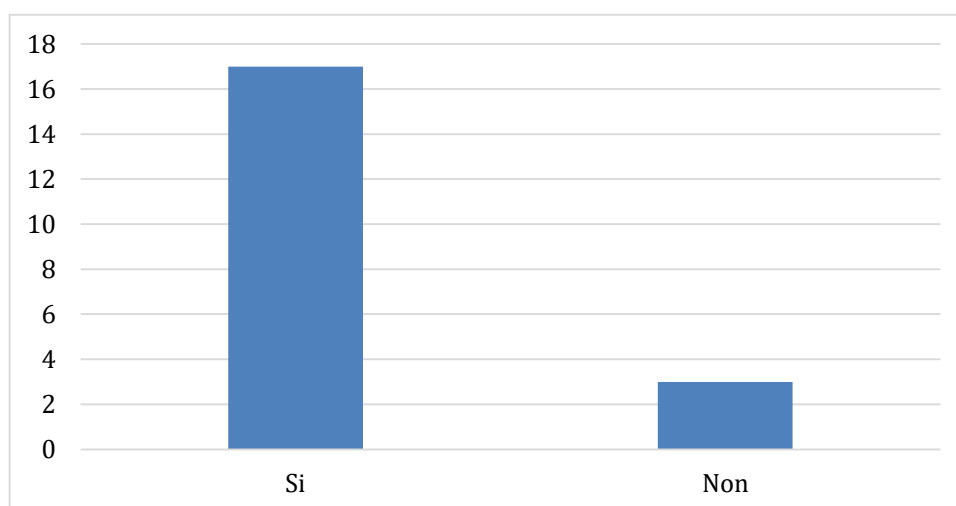
Tipo de proceso verbal (clasificación ADESSE) (BE)			
Niveis	Casos	Frecuencias (%)	Frecuencia acumulada (%)
Atribución	2	11.8 %	11.8 %
Cambio	1	5.9 %	17.6 %
Adquisición	1	5.9 %	23.5 %
Causación	1	5.9 %	29.4 %
Comunicación + competición	1	5.9 %	35.3 %
Relación	1	5.9 %	41.2 %
Desprazamento	2	11.8 %	52.9 %
Usurpación	1	5.9 %	58.8 %
Sensación	1	5.9 %	64.7 %
Indución	1	5.9 %	70.6 %
Creación	1	5.9 %	76.5 %
Propiedade	1	5.9 %	82.4 %
Orientación	1	5.9 %	88.2 %
Coñecemento	1	5.9 %	94.1 %
Comunicación	1	5.9 %	100 %

Táboa 5. Proceso verbal (BE).

As gráficas seguintes 4 e 5, sobre a existencia ou non de pausas discursivas ou a introdución ou non de información nova relaciónanse co foco comunicativo e o tema do discurso: onde haxa unha pausa previa á locución (37% dos casos), xa sexa por unha pausa total (punto) ou leve (comas), faise unha separación e focalización na locución e o que esta introduce; doutra banda, pódese usar e de feito úsase a locución para engadir información nova tematizada (85% dos casos). En calquera caso, esta focalización xa existe mediada pola propia inclusión de elementos discursivos como os que aquí se estudan, e o que un elemento trátase ou non de información nova non o exime de ser tratado como destacado dentro do discurso. Isto verase máis claramente en *respecto*.

Gráfica 4 Pausa discursiva (BE).

Gráfica 5. Información nova (BE).

Expostos os datos e explicacións pertinentes, por extenso, para cada un dos parámetros medidos nas locucións construídas con *base* en español, abordaranse os seguintes puntos dunha forma máis esquemática, que non caia na repetición da información xa dada. Seguirase a disposición indicada: unha vez que se presentan os resultados dunha estrutura para ambas as linguas, compáranse entre si e insírese a análise.

4.1.2. Galego

Á hora de achar as locucións con *base* no corpus do TILG, os exemplos extraéronse entre as 200 primeiras entradas, dispostas por orde de ano. Fixéronse as mesmas consideracións inclusivas e excluíntes que para o español. No que ao rexistro dos exemplos se refire, mentres que para o español foi semiformal ou formal o 85% dos casos, para o galego foi o 65%, cunha notable diferenza entre os exemplos formais, que en español ascendía a sete e en galego redúcese a un. Isto pode indicar unha tendencia do español para usar as locucións construídas con *base* en contextos máis formais ou, mellor, a tendencia para evitar o seu uso en contextos comunicativos máis informais⁹.

Observemos agora, nas Táboas 6 e 7, o tipo de contexto dereito e esquerdo que rodeou as locucións galegas.

Contexto dereito (BG)			
Niveis	Casos	Frecuencia (%)	Frecuencia acumulada (%)
Oración	9	45.0 %	45.0 %
Nome común	9	45.0 %	90.0 %
Nome propio	1	5.0 %	95.0 %
Adxectivo	1	5.0 %	100%

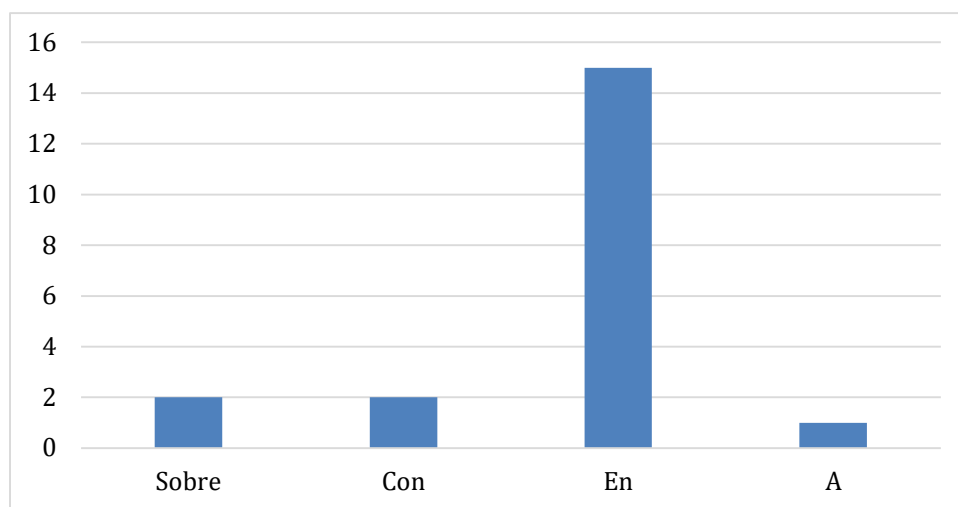
Táboa 6. Contexto dereito (BG).

Contexto esquerdo (BG)			
Niveis	Casos	Frecuencia (%)	Frecuencia acumulada (%)
Oración	14	70.0 %	70.0 %
Texto	3	15.0 %	85.0 %
Nome común	2	10.0 %	95.0 %
Nexo	1	5.0 %	100 %

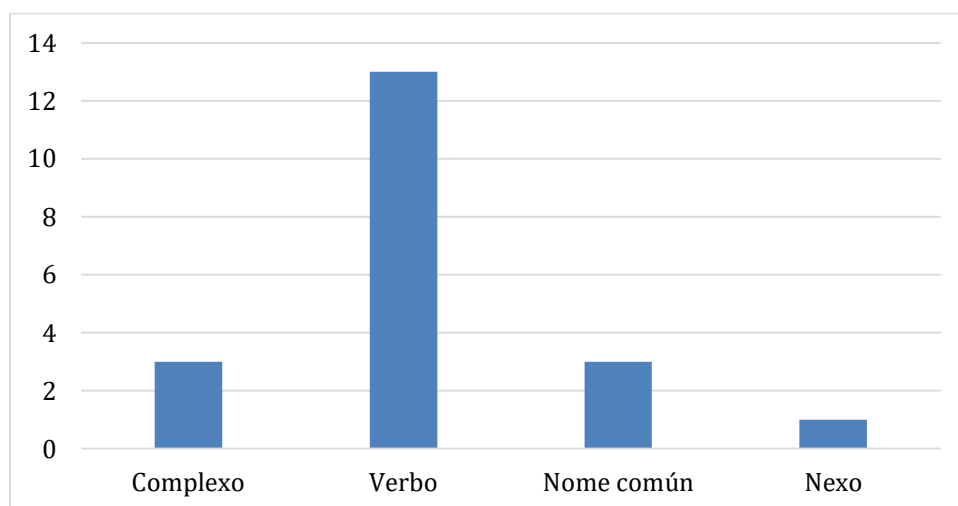
Táboa 7. Contexto esquerdo (BG).

⁹ Dúas aclaracións: por unha banda, necesitaríase un maior número de exemplos para asegurar os resultados da comparación, por iso se fala de *tendencia*; por outra, son todos exemplos de texto escrito, o cal pode limitar a expresión da informalidade nalgúns casos, aínda que se tratase dun texto en liña.

A continuación, trataremos as palabras nucleares á dereita (Gráfica 6) e á esquerda (Gráfica 7). Antes diso, sinalemos como o contexto dereito, en galego, abriuse máis: en español só había nomes comúns (65%) e oracións (35%), en tanto que en galego atopamos oracións (45%), nomes comúns (45%), nomes propios (5%) e adxectivos (5%). Á esquerda, antes da locución, en galego déronse datos case iguais aos do español, 70% oracións, 15% texto, 10% nome común e 5% nexos; o español difire destes datos nun 5% que lle gañan as oracións aos textos.

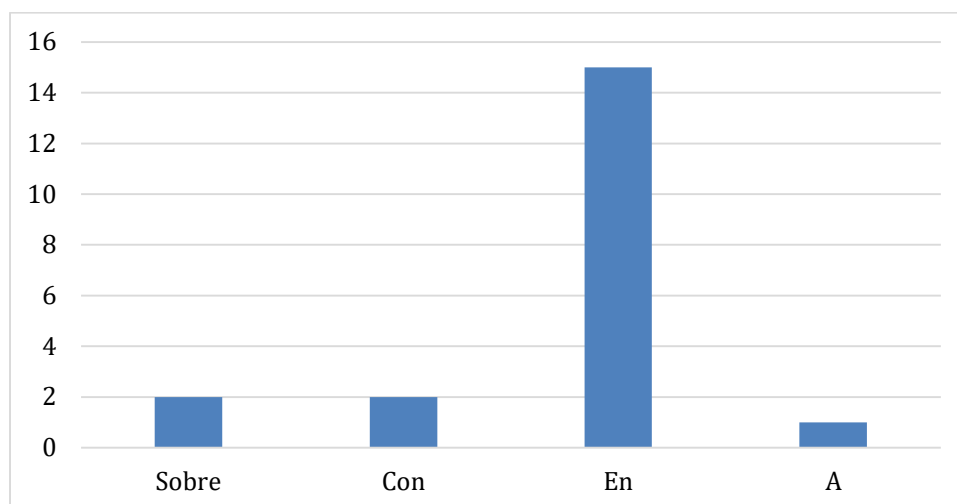
Gráfica 6. Palabra nuclear dereita (BG).

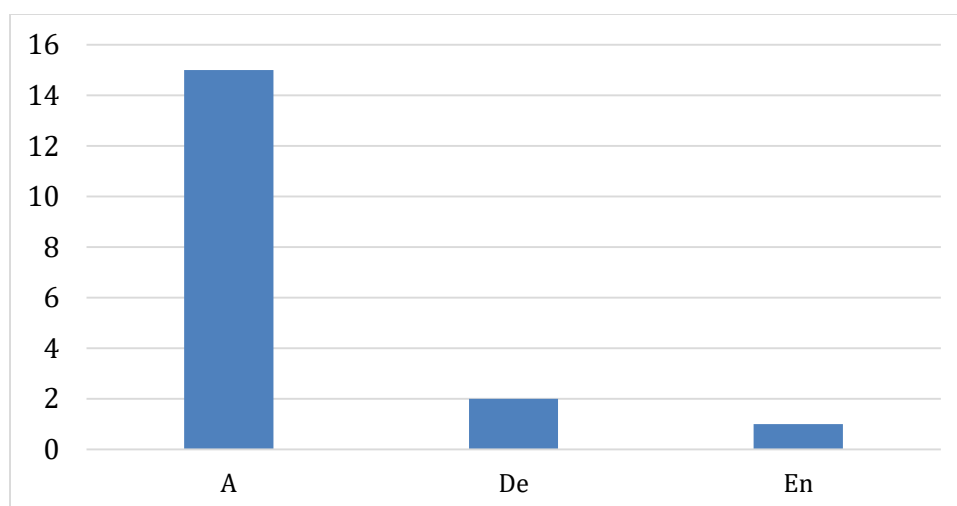
Gráfica 7. Palabra nuclear esquerda (BG).

Neste caso, a palabra nuclear dereita máis habitual mantense como o nome común (85% fronte a 80% do español). No lado esquerdo, mantense igualmente o verbo, cun 65% dos casos en galego e un 70% en español.

Analicemos o comportamento e alternancia das preposicións, e se se pode dar a mesma explicación para esta lingua.

Gráfica 8. Preposición esquerda (BG).

Gráfica 9. Preposición dereita (BG).

Como se pode apreciar, no lado esquerdo hai unha gran preferencia por usar *en* (68% en comparación co 50% do español), e un emprego en menor medida de *sobre*, 12,5% fronte ao 25% da lingua anterior. Neste caso, aínda que a RAG non se mostra tan contundente como a española, si que existe unha guía implícita cara ao uso de *sobre a base de*; é tamén evidente que resultou unha recomendación desatendida, polo menos nestes exemplos. No lado dereito, *a* supón o 83,3% dos exemplos, mentres que en español era só no 50%. Pero acudamos á realidade concreta do corpus para estudar as posibles causas da alternancia, cos exemplos 1.2.e; 1.2. r; 1.2.s.

(1.2.e) «[...] está artellado a partir de unha de as Constitucións máis completas de ou mundo e que esta se elaborou EN BASE A ou voto de ou vinte de maio que , como é ben sabido , gañou ou Presidente por [...]».

A situación de localización absoluta especialízase no exemplo anterior nun sentido material, de punto de partida, como unha maneira de presentar unha situación sólida —neste caso, avalaría a solidez da constitución por ter a súa orixe no voto.

(1.2. r) «[...] para poder establecer un modelo que axude a identificar espazos de actividades metalúrxicas especializadas , SOBRE A BASE que nos dá ou presente (e pasado) etnográfico . Ou espazo de ou ferreiro con adicación a [...]».

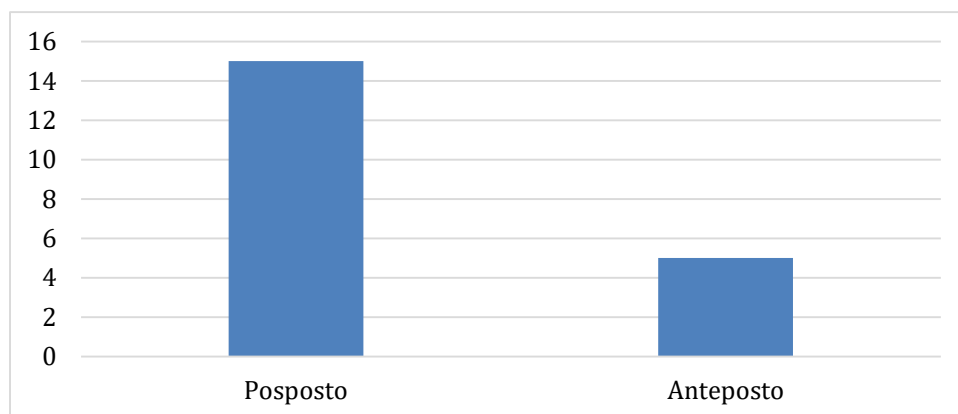
A localización relativa que se mostra no caso anterior ao elixir esta preposición pode vir dada por unha situación temporal dos feitos: «a base que nos dá ou presente (e pasado) etnográfico». Cando un feito non se sitúa de forma universal ou nocional espacial senón temporal, adoita atribuírselle un grao de inestabilidade, de relatividade.

(1.2. s) «[...] dura realidade de ou país . Sobre todo , a tremenda taxa de paro , que tan só flutúa CON BASE EN vos poucos traballos que se crean de camareiro , peón da construción ou mozo para todo [...]».

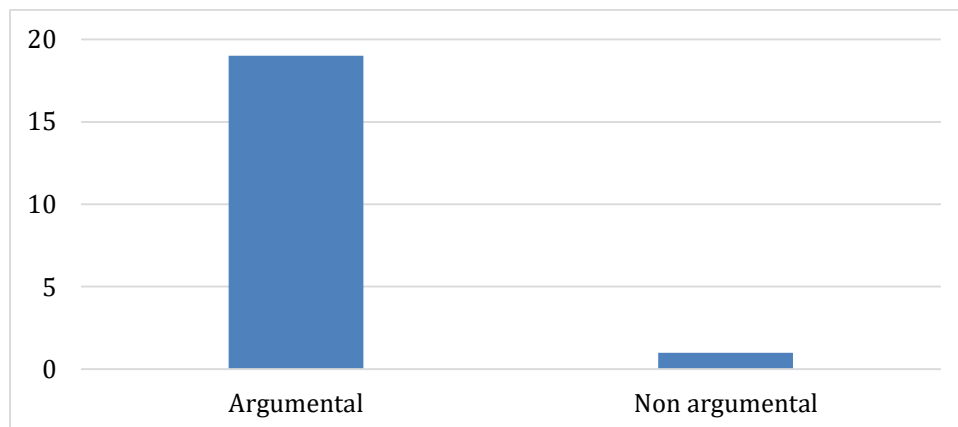
Nesta preposición, pódese recorrer ao seu matiz positivamente concomitante, xa que a «taxa de paro» flutúa á vez, acompañando, a «vos poucos traballos que se crean», e non sobre eles ou neles, xa que non é unha localización determinada senón dependente dun continuo cambio.

Evidénciase nestes exemplos do galego que, aínda que sexan linguas próximas, a alternancia de matices semánticos asociados a unha ou outra preposición non se percibe de forma tan clara. Aínda así, hai unha escaseza de exemplos que non sexan da preposición *en*, que dificulta tamén atopar exemplos ilustrativos.

Pasemos, pois, á posición da locución respecto ao verbo (Gráfica 10), e á relación con este (Gráfica 11):

Gráfica 10. Posición da locución (BG).

Gráfica 11. Relación co verbo (BG).

Existe, igualmente e na mesma porcentaxe (75%) ca en español, unha preferencia pola locución posposta, do mesmo xeito que unha relación co verbo de carácter argumental, coma a que se establece no exemplo seguinte, onde *en base a* se relaciona directamente co exposto:

(1.2.1): «[...] xuízo en ou que eu fun un de vos avogados defensores (con pouco éxito, desgraciadamente) . EN BASE A ou anteriormente exposto , quero facer un firme chamamento a esta Asociación para que se pronuncie sobre a [...] [sic]».

Continuando coa caracterización dos verbos, na seguinte Táboa 8 atópanse clasificados por tipo semántico. De novo, non hai grandes tendencias a unha ou outra caracterización, máis alá das mencionadas para o español como tendencias aglutinantes.

Tipo de proceso verbal (clasificación ADESSE) (BG)			
Niveis	Casos	Frecuencia (%)	Frecuencia acumulada (%)
Atribución + percepción	1	5.6 %	5.6 %
Petición	1	5.6 %	11.1 %
Cambio	2	11.1 %	22.2 %
Disposición	1	5.6 %	27.8 %
Atribución	1	5.6 %	33.3 %
Adquisición	2	11.1 %	44.4 %
Creación	1	5.6 %	50.0 %
Valoración	2	11.1 %	61.1 %
Fase	1	5.6 %	66.7 %
Relación	1	5.6 %	72.2 %
Transferencia	1	5.6 %	77.8 %
Percepción + relación	1	5.6 %	83.3 %
Coñecemento	1	5.6 %	88.9 %
Comunicación	1	5.6 %	94.4 %
Percepción	1	5.6 %	100 %

Táboa 8. Tipo de proceso verbal (BG).

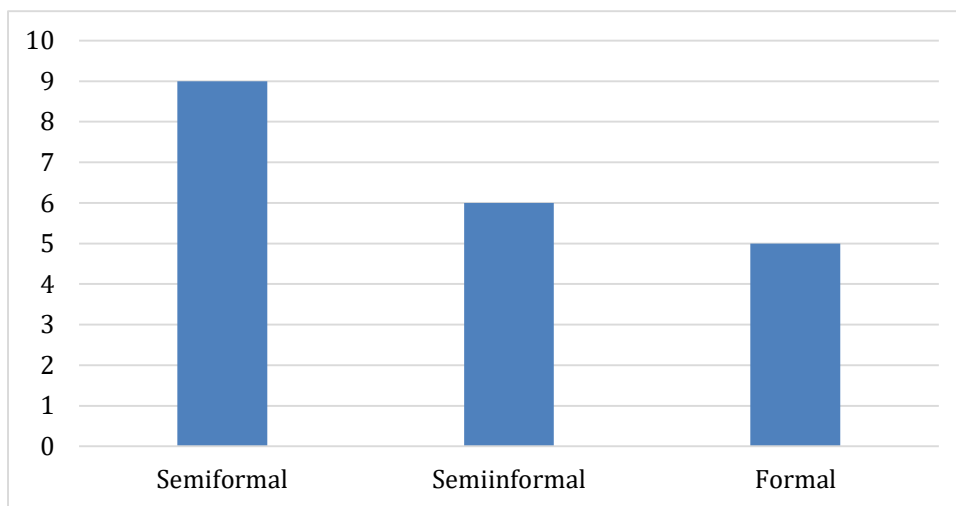
Finalmente, para a pausa discursiva presenta os mesmos datos que o español, un 65% de exemplos non a teñen; na inserción de información nova tras a locución, esta dáse nun 90% dos casos (5% máis que en español). As estratexias focalizadoras serían as mesmas, a locución actúa por si soa como un elemento focalizador, polo que podería resultar redundante engadir máis construcións, pausas ou chamadas de atención nese sentido.

4.2. Respecto

Seguirase o mesmo esquema, primeiro unha lingua e, logo, xunto aos datos da seguinte, establecerase a comparativa. Non se fará, doutra banda, unha comparativa entre as dúas locucións xa que, aínda que poden ter correspondencias nalgún dos seus matices, non son a mesma cousa nin aparecen nos mesmos contextos.

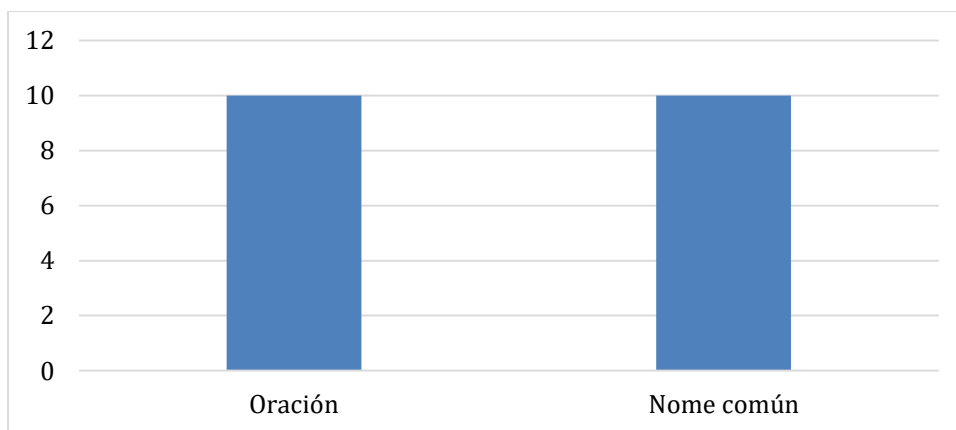
4.2.1. Español

En primeiro lugar, o rexistro do exemplo, na Gráfica 12. Pódese observar certa tendencia para aparecer nos tres contextos (tampouco nesta locución houbo casos de rexistro claramente informal).

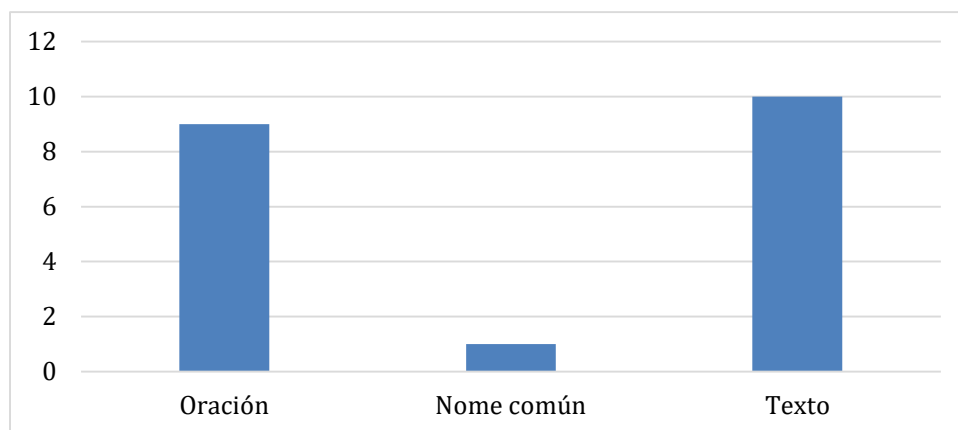

Gráfica 12. Rexistro do exemplo (RE).

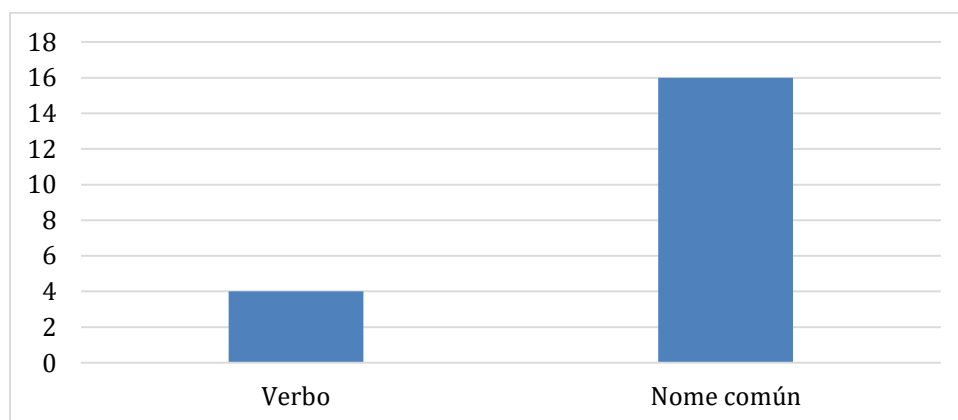
A seguir amósanse os contextos dereito e esquerdo e os seus núcleos (Gráficas 13 a 16). Como se ve, no hai gran variación entre estes, e a alternancia que se dá amósase de forma bastante estable nesta locución.

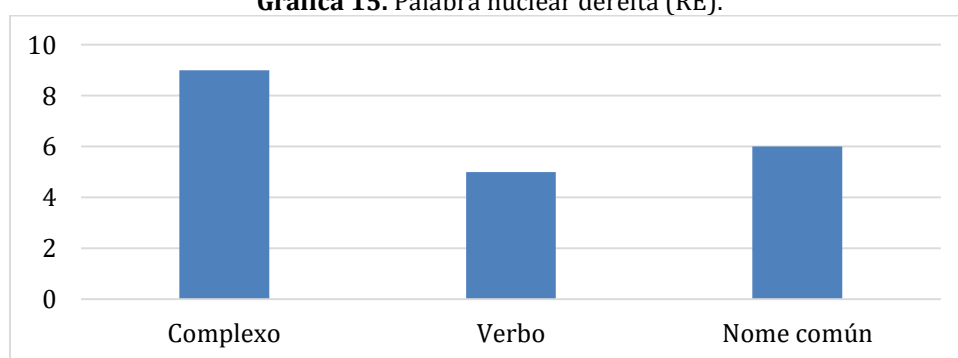
Gráfica 13. Contexto dereito (RE).

Gráfica 14. Contexto esquerdo (RE).

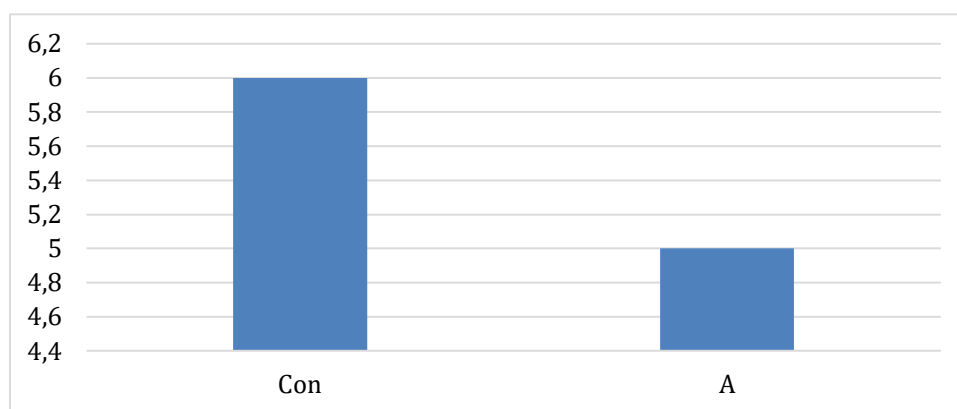
Gráfica 15. Palabra nuclear dereita (RE).

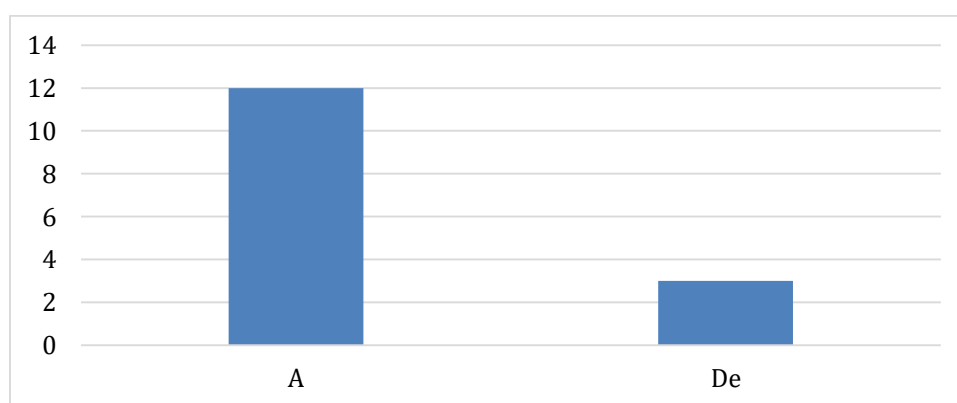
Gráfica 16. Palabra nuclear esquerda (RE).

Continúase coas tendencias esperables para esta locución: xeralmente, é o inicio dunha oración que, ben reformula o anterior, ben achega información noutro sentido; por iso o seu contexto esquerdo é textual ou oracional maiormente (cun núcleo complexo ou de nome común). Á dereita, tras a locución, o máis habitual é que se dea, e efectivamente dáse, un nome propio ou unha oración, polo que a palabra nuclear máis habitual é o nome, seguido dun verbo.

No referido ás preposicións (Gráficas 17 e 18), tampouco se atopou gran variación, pois a propia base da locución e os seus contextos de uso non a permiten. As preposicións principais foron *a*, «Punto final absoluto de un movemento de aproximación», e *con*, «Situación de acompañamiento positivo respecto a un punto de referencia» (Morera, 1999). Convén destacar que en moitos casos, para ambas as linguas, non había preposición inicial (como en (2.1. b) «[...]la posición del partido RESPECTO A la aseveración realizada por León Trosky [...]»). Vexamos as gráficas.

Gráfica 17. Preposición esquerda (RE).

Gráfica 18. Preposición dereita (RE).

Para o caso de *con* xa se apuntaron diversos matices semánticos, pero podemos destacar agora, de novo, o de instrumento a través do cal se fai algo: neste caso, pódese reformular e volver traer a colación unha idea, ou cambiala por outra, grazas á preposición, achegando ademais seguridade discursiva nese cambio e certo apego normativo (non hai unha recomendación estrita porque non existe gran variación). Para *a*, ese punto final de aproximación absoluto enténdese como un sentido de non extensión, de chegar á conclusión e punto último, polo que permite reformular o exposto grazas a que, mediante o seu uso, a acción discursiva comeza e termina no mesmo punto:

(2.1.i) «[...] debido a la denuncia que realizara el Ente Provincial de Turismo por la ocupación de la Ciudad Sagrada de Quilmes. AL RESPECTO, el letrado informó que en los Tribunales de Concepción el organismo de turismo interpuso un recurso judicial [...]».

A posición respecto ao verbo deuse de forma equilibrada, 10 casos para cada un, o cal demostra certa flexibilidade de inserción, propiciada, en parte, por poder presentarse sen unha preposición inicial que limite esa combinatoria. Pola súa banda, o 80% dos verbos foron de carácter argumental, e na distribución por proceso de ADESSE si que hai unha tendencia observada (Táboa 9) cara aos verbos de comunicación, cun 30% e seis exemplos, o cal é destacable tendo en conta que a norma ata este punto era un ou dous exemplos de cada verbo.

Tipo de proceso verbal (clasificación ADESSE) (RE)			
Niveis	Casos	Frecuencia (%)	Frecuencia acumulada (%)
Atribución	3	15.0 %	15.0 %
Cambio	1	5.0 %	20.0 %
Comunicación	6	30.0 %	50.0 %
Permiso	1	5.0 %	55.0 %
Comunicación + Creación	1	5.0 %	60.0 %
Existencia	1	5.0 %	65.0 %
Percepción	2	10.0 %	75.0 %
Disposición	1	5.0 %	80.0 %
Posesión	2	10.0 %	90.0 %
Transferencia	1	5.0 %	95.0 %
Unión + Relación	1	5.0 %	100 %

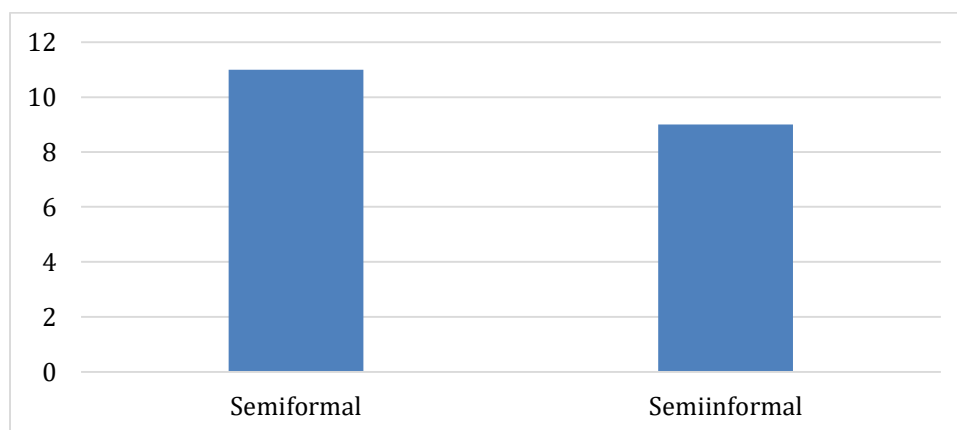
Táboa 9. Tipo de proceso verbal (RE).

Doutra banda, sobre as pausas discursivas, volve haber un 50% para cada opción; non deixa de referendarse a idea da maior mobilidade desta locución dentro do texto. Finalmente, engade información nova un 70% das veces, xa que, dentro dese 30% restante, adóitanse atopar exemplos de reformulacións do que se comentou con anterioridade, coma no seguinte:

(2.1.ñ): «[...] con resultados muy positivos que tienen que servir de referencia para la labor a desarrollar en Roquetas", dijo AL RESPECTO [de lo ya comentado] el concejal de IU en el Ayuntamiento de Roquetas, Juan Pablo Yakubiuk. [...]».

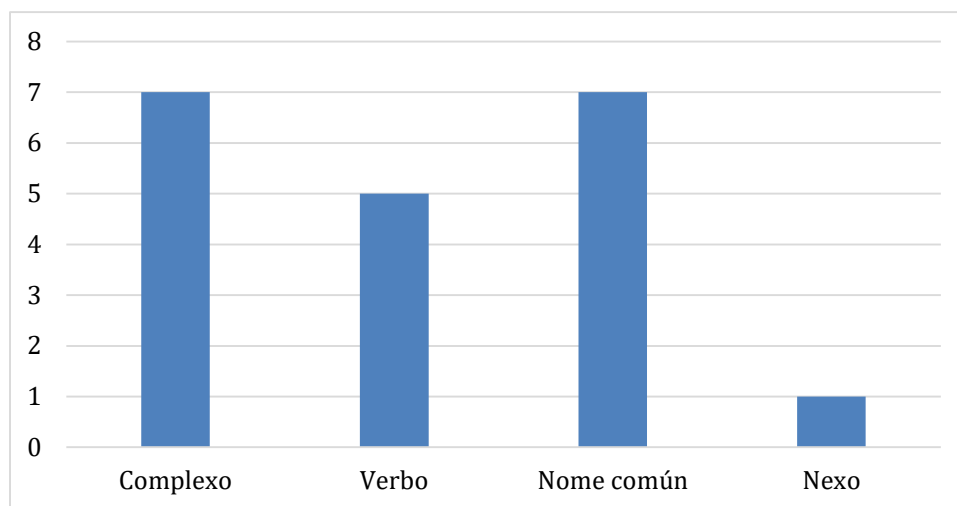
4.2.2. Galego

Esta lingua si que achegou certa variación contextual e de estilo para a locución, ademais de diferir nalgún dos parámetros ao compararse co español. Primeiro, no rexistro, estes foron os datos (Gráfica 19).

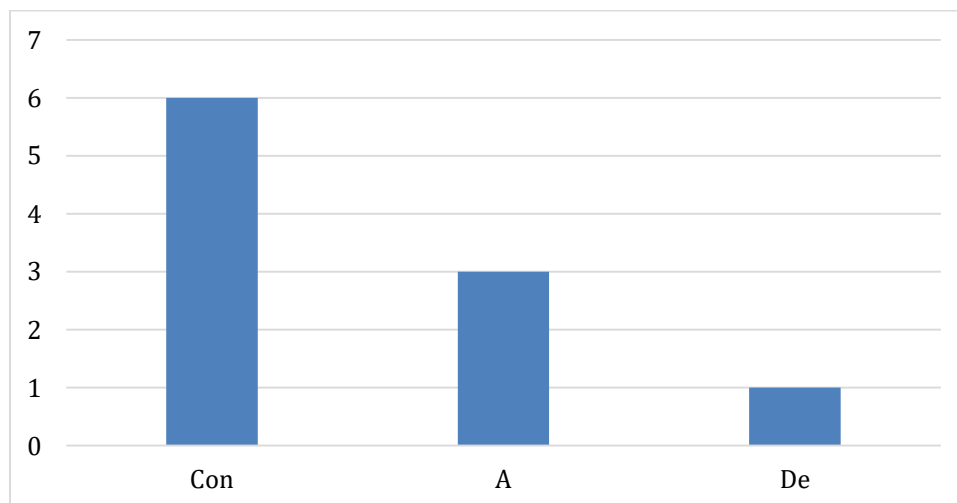
Gráfica 19. Rexistro do exemplo (RG).

Pódese ver como se descarta o contexto plenamente formal, que se distribúe entre ambos os termos medios, case á vez, cando no corpus do español había un 25% formal. Esta é unha locución máis común, para as dúas linguas, que a formada con *base*, xa que dá máis xogo e permite un maior rango combinatorio. En canto ao contexto dereito, tamén difire do equilibrio dos exemplos en español: 40% oracións, 55% nomes comúns e 5% texto, cun núcleo eminentemente nominal (90%), case á vez que o anterior punto. Na esquerda, o seu contexto é oracional ou textual en maioría, cun 5% para o nome común; o 55% lévaos a oración, sendo máis elevado ca en español, cun núcleo que se asemella aos lanzados polo español, só que coa inclusión dun nexos (véxase Gráfica 20).

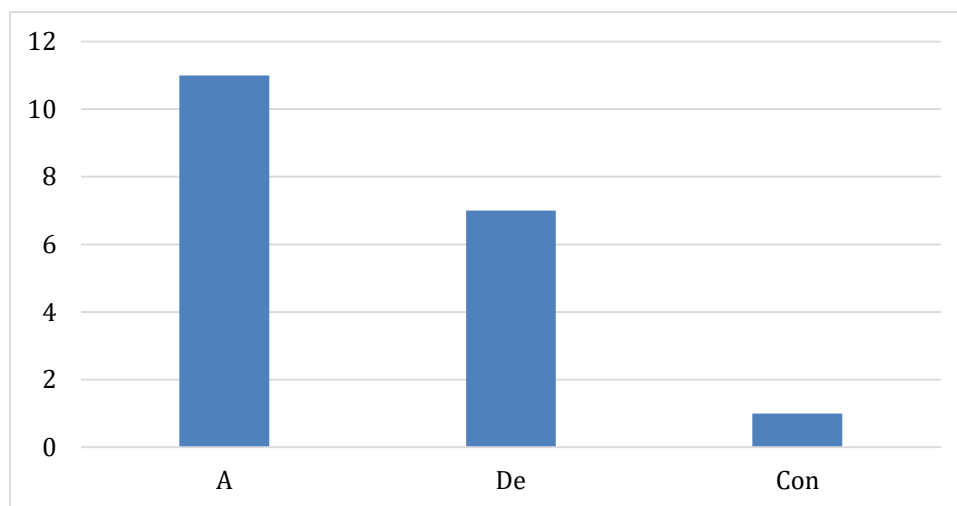

Gráfica 20. Palabra nuclear esquerda (RG).

Na alternancia das preposicións, aínda que engade *con* a dereita e *de* a esquerda, sucede igual que para o español: hai poucos casos nos que se aprecie ben un cambio semántico como os descritos para *base* en español. Débese, tamén, á capacidade de *respecto* para aparecer só nos textos, sen estar mediado por unha preposición: un exemplo de oralidade textual que vai restando elementos formais a favor dunha rede de inferencias pragmáticas. Observemos as gráficas 21 e 22 sobre a distribución preposicional e, posteriormente, algúns exemplos disto:

Gráfica 21. Preposición esquerda (RG).

Gráfica 22. Preposición dereita (RG).

(2.2.k) «[...] con cada período bélico . O pasado marítimo de o porto ferrolano aparece asociado a o porto coruñés , CON RESPECTO DE o cal actuaba de segundón , utilizado basicamente como lugar de refuxio desde finais de o século XVI [...]».

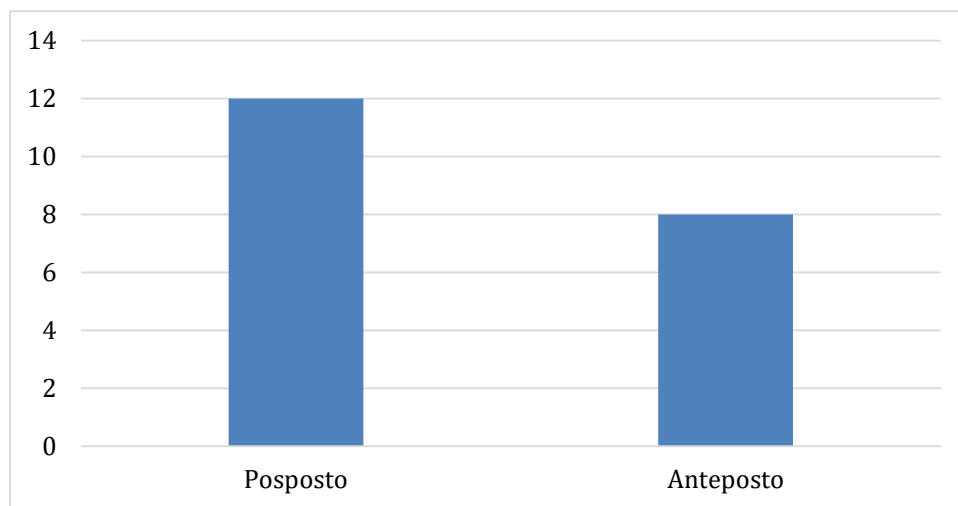
No exemplo anterior, o sentido de orientación plenamente concomitante queda patente, xa que se sitúa unha localización nocional medida segundo algo ou alguén, nunha relación que, ademais e polo contexto, se deu durante tempo, e non como un movemento puntual de tránsito.

(2.2. s) «[...] diversas formas en ou mesmo castro , como xa mencionei . Non pretendo describir de novo ou que A Ou RESPECTO DE as forxas como estrutura de actividade metalúrxica en ou presente , teño dito xa en páxinas anteriores [...]».

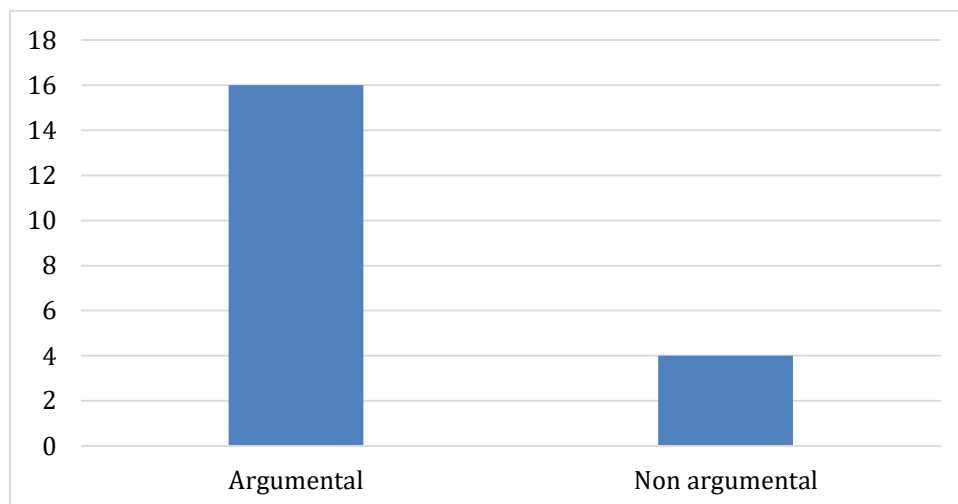
Nestoutro, xa que se trata dun movemento final absoluto, un punto ao que xa se chegou, pódese explicar o uso da preposición por ese «de novo»; é dicir, xa se describiu, xa se atopa o falante nese punto discursivo, e por iso elixiría esa e non outra preposición.

Hai que ter en conta, para o caso do galego, que se recolleron varios exemplos do mesmos autor e que, aínda que iso reduce a capacidade de alternancia da mostra, non a elimina, pois observouse tamén variación no mesmo autor. Isto é importante, xa que máis aló de eleccións inconscientes a mutabilidade de certas estruturas pode residir unicamente no costume, tanto social (que explica as diferenzas entre ambas as linguas) coma persoal.

Para a localización da locución respecto do verbo, non hai gran variación, pero si que difire do español, onde había unha igualdade entre anteposto e posposto. A Gráfica 23 mostra esta tendencia do galego. Por outra banda, na relación co verbo, mantense a inclinación para ser argumental, como se aprecia na Gráfica 24.

Gráfica 23. Posición da locución (RG).

Gráfica 24. Relación co verbo (RG).

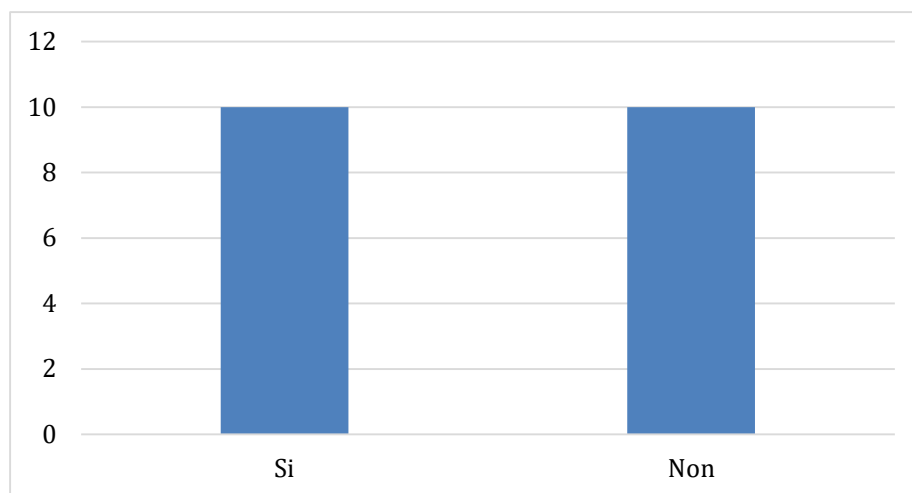
Houbo unha redución dos casos de locución anteposta (40% fronte ao 50% do español), pero a proporción de argumentalidade mantense na mesma liña.

No que respecta ao tipo de proceso verbal (Táboa 10), mantense o proceso de comunicación como o máis produtivo nesta combinación; non obstante, aparece, a diferenza do español, o proceso de creación, o cal nos apunta cara á maior gama de posibilidades que esta locución ten en galego. Como se viu, para esta lingua, preséntase máis flexible na súa combinatoria do que para o español, tanto en preposicións coma en contexto e rexistro —o feito de darse nunha gama informal achégalle maior espontaneidade e permite esta variación—. Observemos a Táboa 10 coa dispersión e porcentaxes:

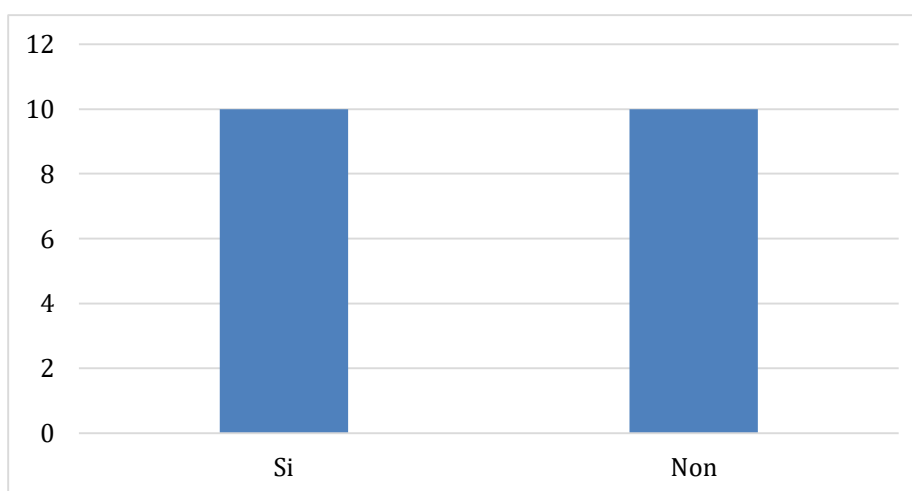
Tipo de proceso verbal (clasificación ADESSE) (RG)			
Niveis	Casos	Frecuencia (%)	Frecuencia acumulada (%)
Atribución	1	5.0 %	5.0 %
Comunicación	5	25.0 %	30.0 %
Actividade	2	10.0 %	40.0 %
Relación	1	5.0 %	45.0 %
Indución	1	5.0 %	50.0 %
Transferencia	1	5.0 %	55.0 %
Transferencia	1	5.0 %	60.0 %
Desprazamento	2	10.0 %	70.0 %
Creación	3	15.0 %	85.0 %
Modificación	1	5.0 %	90.0 %
Existencia	1	5.0 %	95.0 %
Localización	1	5.0 %	100 %

Táboa 10. Tipo de proceso verbal (RG).

Para terminar con esta análise e comparación, vexamos a presenza de pausas discursivas e información nova antes e tras a locución, respectivamente, nos Gráficos 25 e 26 seguintes. As pausas discursivas tidas en conta son tanto fortes: (2.2. g): «[...] puido respirar aliviado . RESPECTO A ela , debo dicir che»[...] coma leves, e a información nova mídese como aquela que non fai referencia anafórica ao discurso: (2.2. j): «[...] sarxento en as Brigadas Especiais de ou Exército . RESPECTO A vos seus estudos resultaba ser unha superdotada [...]». Vexamos as gráficas; están, coma en español, moi equilibradas:

Gráfica 25. Pausa discursiva (RG).

Gráfica 26. Información nova (RG).

Entre ambas as linguas, aínda que se observa unha variación, especialmente no semántico e pragmático, os contextos sintácticos e os recursos de focalización e tematización como pausas e indexación de información nova, móvense nas mesmas tendencias. A maior diferenza viuse na locución semanticamente máis pesada, a que se constrúe con *base*, xa que permitía maior alternancia preposicional, pero, á súa vez, un contexto combinatorio restritivo obrigábaa a desenvolver orientacións de sentido distintas. Trataremos, de forma sucinta, nas conclusións, algúns aspectos deste estudo e o contraste interlingüístico observado.

5. Conclusións

Do exposto neste estudo extráense as seguintes conclusións:

En primeiro lugar, aínda que o esperable ao comezo era unha alternancia semántica visible para ambas as linguas, o galego mostrouse máis opaco ao devandito cambio da matriz semántica da súa base por efecto da preposición. Isto lévanos á necesidade de axustar a teoría a esta lingua para poder ofrecer unha mellor e máis completa descrición do seu cambio.

Segundo, ao ser comunidades lingüísticas diferenciadas, existen contextos de alternancia que non son compartidos. Con todo, no que ás semellanzas se refire, estas débense á proximidade territorial e á situación de bilingüismo da maioría de falantes de Galicia: existe un transvasamento de usos e casos de alternancia que, con total seguridade, reflectiríase nunha enquisa centrada no español de Galicia e o galego.

En terceiro lugar, e nesta liña, demostrouse a capacidade explicativa da realidade e variación lingüísticas que teñen as teorías descritivistas se se combinan con outras de corte cognitivo. É importante non só describir os feitos de fala ou a escritura, senón achegar tamén explicacións baseadas nesa descrición.

Cuarto, este estudo tivo unha serie de limitacións propias das súas características; un futuro traballo nesta liña dará unhas consideracións máis certeiras e apoiadas nun corpus moito maior de exemplos. Aínda así, esta é unha boa base para a cuestión.

As tendencias xerais descritas na epígrafe de Análise dos datos serven como ese punto de partida comparativo galego-español e son de grande interese, xa que, como se viu, poden darse puntos que rompen co esperado e que, de seguro, ocuparán futuros estudos sintáctico- semánticos de natureza contrastiva.

Referencias bibliográficas

- ADESSE = García-Miguel, José M^a (dir.) (2019): *Alternancias de Diátesis y Esquemas Sintáctico-Semánticos del Español (ADESSE)* [en liña]. Disponible en: <<http://adesse.uvigo.es/index.php/ADESSE/Inicio>>.
- Morera Pérez, M. (1999-2000): *Apuntes para una gramática del español de base semántica*. Puerto del Rosario: Servicio de Publicaciones del Excmo. Cabildo de Fuerteventura, 1999-2000. ISBN 84-87461-71-9.
- RAE = Real Academia Española (2021): *Diccionario en línea de la lengua española*. Disponible en: <<https://dle.rae.es/>> [Consultado: 22/05/2021].

RAG = González González, Manuel (dir.) (2021): *Dicionario da Real Academia Galega*. A Coruña: Real Academia Galega. Dispoñible en: <<https://academia.gal/dicionario>> [Consultado: 22/05/2021].

Sketch Engine. *Language corpus management and query system* [online]. Dispoñible en: <<http://www.sketchengine.eu>> [Consultado: 21/05/2021].

The jamovi project (2021): *jamovi*. (Version 1.8) [Computer Software]. Dispoñible en: <<https://www.jamovi.org>>.

TILG = Santamarina Fernández, Antón (dir.) (2018): *Tesouro Informatizado da lingua galega (TILG)* [en liña]. Dispoñible en: <<https://ilg.usc.es/TILG/gl>>.

Cumieira. Cadernos de investigación da nova Filoloxía Galega é unha publicación do Departamento de Filoloxía Galega e Latina da Universidade de Vigo que recolle traballos académicos dos novos investigadores e investigadoras no ámbito da Filoloxía Galega.

Neste vol. 6 poden lerse traballos sobre a narrativa de Méndez Ferrín, sobre os alcumes, sobre a interpretación da paisaxe galega, sobre o léxico raiano galego-portugués e sobre alternancias en locucións preposicionais.

Universidade de Vigo